

BÜLENT ŞIK DAVASI

KİŞİLER:

Bülent Şık: Akdeniz Üniversitesi'nden KHK ile ihraç edilmiş akademisyen, gıda mühendisi, Cumhuriyet Gazetesi yazarı

Faruk Eren: Cumhuriyet Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

ARKA PLAN:

Kocaeli Dilovası, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da bulunan kanserojen kimyasalların tespit edilmesi amacıyla 2011-2016 yılları arasında Sağlık Bakanlığı'na bağlı "*Türkiye Halk Sağlığı Kurumu*" tarafından bir çalışma yürütüldü. Belirlenen bölgelerde "*Çevresel Faktörlerin ve İnsan Sağlığı Üzerine Etkilerinin Araştırılması*" üzerine yapılan bu çalışmanın alt projelerinden biri olan "*İçme Suyu Kaynaklarının Çevresel Etkilenim Açısından Değerlendirilmesi, Araştırılması*" konulu çalışmalara, birçok bilim insanıyla beraber Akdeniz Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Bülent Şık da katıldı. Ancak araştırmanın sonuçları bir türlü açıklanmayınca Bülent Şık bunları bir yazı dizisi haline getirerek 15 Nisan 2018'de Cumhuriyet Gazetesi'nde "*Türkiye'yi kanser eden ürünleri devlet gizledi, biz açıklıyoruz! İşte zehir listesi...*" başlığıyla yayımlamaya başladı. 4 gün süren yazı dizisi, 16 Nisan 2018'de "*Halktan gizlenen rapor! Türkiye işte böyle zehirleniyor*" manşetiyle ve "*Böyle zehirleniyoruz, Bakanlığın gizlediği araştırma, Gıdalardaki zehir, Yer gök kimyasal*" spot başlıklarıyla; 17 Nisan 2018'de de "*Bakanlık gizledi, Cumhuriyet açıklıyor: Hangi sebzeler arsenik, hangi suda tarım ilacı var?*" manşetiyle devam etti.

OLAY:

Yazı dizisinin ardından Sağlık Bakanlığı, bu yazı dizisinin "*halk arasında korku ve panik yaratacak şekilde*" yayımlandığı, sanki bütün gıdaların zehirli, bütün çevrenin kimyasal tehlikeli maddelerle dolu olduğu intibamı uyandıracak bir dilin kullanıldığı, bu yazı dizisinden Türkiye'nin dış ticaretinin etkilenebileceği, Türkiye'nin sebze meyve ithal ettiği ülkelere "*Aman bizden bir şey almayın*" mesajı verildiğini iddia ederek Bülent Şık hakkında "*Göreve ilişkin sırrın açıklanması*" (TCK m.258), "*Yasaklanan bilgileri temin*" (TCK m.334), "*Yasaklanan bilgileri açıklama*" (TCK m.336) suçlamalarıyla suç duyurusunda bulundu. Aynı suçlamalar; yazı dizisinin yayımlandığı Cumhuriyet Gazetesi'nin sorumlu yazı işleri müdürü olan Faruk Eren'e de yöneltildi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Bürosu, hazırladığı iddianameyle Bülent Şık'ın, belirtilen maddeler uyarınca cezalandırılmasını talep etti. Mahkemenin iddianameyi geri göndermesi üzerine, aynı iddianame Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosu tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan mahkemeye tekrar gönderildi ve bu kez kabul edildi. Faruk Eren hakkında ise kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildi. Bülent Şık'ın yargılanmasına 7 Şubat 2018'de başlandı.

YARGIYI YARGILAMA

KARARIN ÖZETİ

22 Şubat 2019

Gereği düşünöldü.

1. Sağlık Bakanlığı, Bülent Şık hakkında suç duyurusunda bulunurken “yasaklanan bilgileri temin” suçlamasını da yöneltti. Ancak Bülent Şık’ın bu bilgileri bir yerden temin etmediği, aksine bu bilgilerin üretilmesine doğrudan katıldığı açık ve bu projede yer alması için Bülent Şık ile bir protokol imzalamış olan da Bakanlığın kendisi. Zaten “göreve ilişkin sırrın açıklanması” ile “yasaklanan bilgileri temin etme” suçlamalarının aynı anda yöneltilmesi de hiçbir anlam taşımıyor. Bu bilgiler temin mi edildi yoksa Bülent Şık’a görevi sebebiyle devlet tarafından mı verildi? Bu durumda Sağlık Bakanlığı, suç duyurusunda bulunarak “şikayet yoluyla iftira”(TCK 267) suçunu işlemiş bulunuyor.
2. Bülent Şık’ın kişisel nitelikleri ve olayın bilimsel bir proje ile ilgili olması sebebiyle, yazı dizisine yöneltilen suçlamalar *-henüz bir yaptırıma sebep olmasa bile-* Anayasa madde 27’de düzenlenen bilimsel ifade özgürlüğünün ihlalidir. Ayrıca yazı dizisinin bir gazetede yayınlanması sebebiyle Anayasa madde 28’de düzenlenen basın hürriyeti de ihlal edilmiş durumda.
3. Sağlık Bakanlığı, görevlerinin düzenlendiği kararnamenin ilk maddesinde belirtilen “...fert ve toplum sağlığını korumak ve bu amaçla ülkeyi kapsayan plan ve programlar yapmak, uygulamak ve uygulatmak, her türlü tedbiri almak, gerekli teşkilâtı kurmak ve kurdurmak,” görevini yerine getirmedi. Bu görevi yerine getirmekten kaçan memur “görevi kötüye kullanma”(TCK 257) suçunun “görevi ihmal yoluyla kötüye kullanma” biçimini işlemiş oluyor.

GEREKÇELİ KARAR

İfade özgürlüğü kapsamında, kararlarda da özellikle gördüğümüz iki önemli alan var: bilimsel ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü. Bilimsel ifade özgürlüğü, bir bilimsel çalışmanın veri, değerlendirme veya sonuçlarının, bilimsel bir konu hakkında yapılan bir araştırmanın ya da bir bilim insanının bu alana dair görüşlerinin paylaşılmasını güvence altına alan; ifade özgürlüğünün görünüş biçimlerinden biri.

Bülent Şık’ın gıda mühendisi olması, özellikle mevzubahis çalışmaların yapıldığı sırada Akdeniz Üniversitesi’nde Yardımcı Doçent Doktor ünvanına sahip bir akademisyen olması, yapılan araştırmanın veri toplama işini organize etmek üzere anlaşılan Gıda Güvenliđi ve Tarımsal Araştırmalar Merkez’inde görevli olması özellikleri ve yazı dizisi haline getirerek kamuoyuyla paylaştığı çalışmanın niteliği göz önüne alındığında; yargılama konusu yapılan bu yazı dizisinin bilimsel ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açık.

Ayrıca elde ettiği bilgilerin iddianamede ifade edildiği gibi “bir yerden temin edilmediği” aksine Bülent Şık’ın da içinde bulunduğu araştırma çalışmaları sırasında elde edilen verilerin Bülent Şık tarafından değerlendirilmesi sonucunda elde edildiği söylenebilir. Bülent Şık’ın bir bilim insanı olarak içinde bulunduğu bir bilimsel çalışma hakkında kamuoyunu bilgilendirmesi suç değil, aksine Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen böyle bir çalışmanın sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılması suçtur. Çünkü, Bülent Şık’ın savunmasında da ortaya koyduğu bilgiler göz önüne alınırsa, çok sayıda alt projeyi içeren bu kapsamlı çalışmanın doğrudan muhatabı olan 7 milyon insan var ve bunların 1 milyon 300 bini 0-18 yaş arasında. Sağlık Bakanlığı’nın görevleri arasında halk sağlığının korunması ve hastalık öncesinde insanların sağlığını korumaya yönelik önlemlerin alınması da var. Sayısal veriler de göz önüne alındığında açıkça kamu yararının olduğu böyle bir durumda araştırmanın yapılmasının üzerinden 3 yıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen herhangi bir açıklama yapılmamış, konuya dair verilen soru önergeleri cevaplanmamış durumda. Burada yalnız memurun değil, aynı zamanda siyasal iktidarın bir parçası olarak Sağlık Bakanlığı’nın (TCK’da böyle bir durum düzenlenmemiş olsa bile) ihmal yoluyla görevi kötüye kullanma suçunu işlediğini söyleyebiliriz.

Hem çalışmanın bir gazetede yazı dizisi olarak yayımlanması hem de Sağlık Bakanlığı’nın Bülent Şık’la beraber, yazı dizisinin yayımlandığı Cumhuriyet Gazetesi’nin sorumlu yazı işleri müdürü Faruk Eren hakkında da suç duyurusunda bulunması göz önüne alındığında davanın basın özgürlüğüne ilişkin olduğu da söylenmeli. Basına yönelik olarak yayın öncesinde getirilen sınırlamaların, bilginin serbestçe akışı ve halk arasında anlamlı bir tartışma yaşanmasına yönelik; en ciddi tehdit olması nedeniyle hem orantılılık, hem de hukuken öngörülme ve meşru amaç ölçütleri çerçevesinde çok sıkı bir denetime tabi tutulması gerekmektedir. Bu ölçüt, bu kapsamda bir hakkın kullanılması sonucunda ortaya çıkan yazı/haber vs. yargılama konusu haline getirilirken de uygulanmalıdır. Bülent Şık’ın mahkemede verdiği savunmada da belirttiği gibi, bu yazı dizisi hazırlanırken güdülen amaç gizli tutulan bu halk sağlığı çalışmasından kamuoyunu haberdar etmek, toplumu bilgilendirmek, sorunları çözmekle mükellef kamu kurumlarını harekete geçirmektir. Basın özgürlüğünün temelini oluşturan saiklerden biri olarak bu amaç İHAS’ın 10. ve Anayasa’nın 26. ve 27. maddesinde korunuyor.

Özellikle 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında Cemaatçiler açısından “suçta ve cezada şahsılık” ilkesi ihlalinin düzenli bir pratik haline getirildiğini söyleyebiliriz. Bu yargı pratiğinin başka davalara da, özellikle de muhaliflerin yargılandığı davalarda da genişletilerek sürdürüldüğünü görüyoruz. Bülent Şık’ın, barış bildirisi olarak da bilinen “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisinin imzacısı olduğu için KHK ile ihraç edildiği ve tanınmış gazeteci Ahmet Şık’ın kardeşi olduğu göz önüne alınırsa, doktrinde “klan hukuku” olarak da adlandırılan ve hukuk devletinin aksine işleyen bu yöntemin yansımalarını ve benzerlerini bu davada da gözlemleyebiliyoruz. Olaylar ve kişiler bu açıdan incelendiğinde suçta ve cezada şahsılık ilkesine ek olarak Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen “eşitlik” ilkesine de aykırı davranıldığı konusunda ciddi ve ağır şüpheler oluşuyor.

Sonuç olarak; bir bilim insanı olarak Bülent Şık’ın açıkladığı bilgi ve değerlendirmelerin kamu yararına yönelik olduğu, Sağlık Bakanlığı’nın açıklaması gereken çalışmaları açıklamayarak görevini yerine getirmediği, yazı dizisinin genel olarak ifade özgürlüğü ve özelden basın özgürlüğü kapsamında olduğu söylenebilir. Basın Suçları

Soruşturma Bürosu tarafından hazırlanan iddianamenin Savcılığa geri gönderilmesine rağmen aynı iddianamenin Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosu tarafından üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan tekrar verilmesi durumunda mahkemenin iddianameyi kabul etmesi de yargılama kurumlarının ya özensizliğine ya da art niyetine işaret ediyor. Hangisi daha kötü bilemiyoruz.

EKLER

TÜRK CEZA KANUNU

Madde 258:

Göreve ilişkin sırrın açıklanması

(1) Görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne suretle olursa olsun başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kamu görevlisi sıfatı sona erdikten sonra, birinci fıkrada yazılı fiilleri işleyen kimseye de aynı ceza verilir.

Madde 334:

Yasaklanan bilgileri temin

(1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri temin eden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeyle karşı karşıya bırakmış ise faile beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

Madde 336:

Yasaklanan bilgileri açıklama

(1) Yetkili makamların kanun ve düzenleyici işlemlere göre açıklanmasını yasakladığı ve niteliği bakımından gizli kalması gereken bilgileri açıklayan kimseye üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiil, savaş zamanında işlenmiş veya Devletin savaş hazırlıklarını veya savaş etkinliğini veya askerî hareketlerini tehlikeye sokmuş ise faile on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Fiil, failin taksiri sonucu meydana gelmiş ise, birinci fıkrada yazılı olan halde faile altı aydan iki yıla, ikinci fıkrada yazılı halde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir.

Madde 267:

İftira

(1) Yetkili makamlara ihbar veya şikayette bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir

yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 257:

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

ANAYASA

Madde 27:

Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Madde 28:

Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve malî teminat yatırma şartına bağlanamaz.

Madde 10:

Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.